

Allieret flystyrt ved Ålvandet

af Erik Michael Andersen

Det nedstyrede Lancaster-fly er en af de store myter i Vorupør. Stort set alle kender til hændelsen og har en mening om den. Den herskende opfattelse har været, at flyet blev ramt af luftværnsartilleri i Lyngby på vej hjem til England. Efter krigen blev der gravet metal op fra hullet, hvor det lå, og tjent lidt på at sælge det. Om vinteren løb forfatteren sammen med de andre drenge på skøjter hen over hullerne ved Ålvandet, hvor maskinen faldt ned. Om sommeren sejlede de rundt i små hjemmelavede joller. På vandreture har han passeret stedet mange gange, og en dag opstod idéen til at opspore Lancaster'en og dens besætning.

Mange i Vorupør har kendskab til det allierede flystyrt ved Ålvandet i august 1944. Der var syv omkomne. Tre englændere, en nordirer, to canadere og en australier. De ligger alle begravet på Vorupør Kirkegård.

Det drejede sig om en Lancaster tilhørende No 582 Squadron (No 8 Group) fra flyvestation Little Staughton 90 kilometer nord for London, hvorfra den lettede kl 21.10 den 29. august 1944 (22.10 dansk tid). Den hørte under Royal Air Force og var på vej mod Stettin ved Østersøen sammen med hundredvis af andre fly. Ruten på dette og andre togter gik hen over det nordlige Danmark mod Sverige og ned mod Tyskland og samme vej tilbage.

Det fortælles, at denne Lancaster blev ramt af luftværnsartilleri ved Lyngby, mens den var ved at flyve ud over Vesterhavet tilbage til

England efter at have fuldført sin mission. Men faktisk var det en tysk natjager (udstyret med radar), der ramte Lancasteren sent på aftenen, mens denne fløj østover ind over Jylland på vej mod bombemålet. Den drejede af og fløj tæt hen over gården Udemark ved Førby Sø, hvor den strejfede en klit, inden den ramte jorden. Der er stadig fem huller i jorden efter de fire store motorer og skroget. Mange mener, at flyet forsøgte nødlanding i Ålvandet.

Der foreligger oplysninger om, at flyet blev ramt af natjageren, mens det fløj ind over området ved Lodbjerg, hvor der skulle skiftes kurs fra nordøst til øst-sydøst mod Kullen i Sverige. Sandsynligvis har det så drejet hen over Lyngby, og måske har tyskerne også skudt efter Lancasteren herfra.

En radar af typen Wassermann-S (Schwer) var opstillet i Sønder Vorupør. Den var monteret på et 42 meter højt tårn og kunne drejes hele horisonten rundt og pejle fly 190 km væk. »Tårnet« i Sønder Vorupør havde serienummeret S1 og var måske den første Wassermann-S, der byggedes. I Thyborøn stod en mindre Wassermann M (Mittel), der pejlede Lancastererne om aftenen den 29. august 1944 og kunne lede natjagerne mod bombeflyene.

Flyet, der styrtede ned på Førby hede, var sandsynligvis ikke lastet med bomber. Det til-

Fly af Lancaster-typen.

hørte No 8 Group, der var såkaldte stifindere, som skulle afmærke bombemålet for de andre bombefly vha. fakler og blus. Det forklarer også, at der intet bombekrater var på nedstyrtningsstedet. I stedet så man i Vorupør et kæmpelys, der lyste så stærkt, at »man kunne se en tændstik i gruset«.

Om vinteren er der meget vand i Ålvandet, og vi vorupørdrenge løb tit på skøjter her. Mens vi stod og så på de dybe huller under isen, fantaserede vi mange gange om, hvorfra denne flyver kom.

Ved anvendelse af flyvernes navne fra gravstenene på Vorupør Kirkegård fandt jeg via internettet svaret. Efterfølgende besøg på biblioteket kunne uddybe hændelsesforløbet.

I bogen »Faldne Allierede Flyvere 1939-1945«, skrevet af Anders Bjørnvad, lyder det:

Natten til den 30. August 1944 overfløj næsten 600 RAF fly den nordlige del af Danmark på vej til henholdsvis Königsberg og Stettin. Under indflyvningen over Vestkysten blev et »Lancaster« fly ramt af en tysk natjager, flyet styrtede brændende ned ved Førby og knustes totalt.

Hele besætningen blev dræbt.

De dræbte flyvere blev af den tyske værnemagt nedgravet i Førby, på heden, men blev af britiske myndigheder opgravet, lagt i kister og flyttet til Vorupør kirkegård den 3. Februar 1947.

På Vorupør Kirkegård hviler også en ukendt britisk flyver.

Nedgravet af værnemagten på stranden ved Nr. Vorupør i efteråret 1944.

Begravet på kirkegården den 14. Juni 1945.

Begravelsen af den ukendte britiske flyver foretoges af vorupørborgere.

I bogen »Nætter i August 1944«, skrevet af Carsten Petersen hedder det:

Lancasterstyrken til Stettin krydsede den jyske vestkyst en time senere og 50 km sydligere end Königsbergstyrken, der havde krydset kysten inden natjagerne var parate. Klokkeren 23.55 blev den første Lancaster (LM346 fra no. 100 Squadron) angrebet vest for Lodbjerg af en natjager, som pludselig kom ud af skyerne og affyrede en byge af skud på kort afstand uden at ramme. Angrebet gik så hurtigt, at Lancasters rygskytte kun nåede at affyre 20 skud. Nattens første tab fulgte straks efter, da Lancaster Mk.III PB202 fra No 582 Squadron krydsede kysten. Den blev angrebet af en natjager og faldt brændende ned ved Førby ved Vorupør.

Under turen over Vesterhavet havde denne styrke ordre om at flyve i 2000 fods højde og overholde radiotavshed. Imidlertid havde flere af flyene i styrken tændt for navigationsradaren og andet udstyr. De tyske radarstationer havde i lang tid kunnet følge anflyvningen af Lancasterne. Senere rapporterede No 6 Group, at mange besætninger havde tændt positionslysene indtil umiddelbart før den jyske vestkyst, hvorved bomberstrømmen var oplyst som et juletræ. Positionslysene har formodentlig været tændt af frygt for kollision. Det var uhyre farligt, da der var tyske spejderfly ude over havet, som derved havde gode muligheder for at informere om kurs, højde og tyngdepunkt i strømmen af bombefly.

Ifølge »Nætter i August 1944« satte tyske soldater et hvidt trækors på gravstedet. Der stod: *Hier ruhen 7 ubekannte anglo amerik. Flieger 29.8.1944*

Under RAF-togtet til Stettin og Königsberg 29/30 august 1944 styrtede 11 fly ned på dansk område. Der var også allierede fly over Berlin og Hamborg på andre togter. Andre kastede miner i indsejlingen til de baltiske havne eller havde andre opgaver. Der var

denne aften og nat ialt 873 afgang fra England, og 41 fly kom ikke tilbage.

I Danmark var der knap 400 allierede flystyrt. Ombord var besætninger på lidt over 2000 mand og knap 1700 blev dræbt. Næsten 100 flyvere blev reddet af modstandsbevægelsen, og 68 blev samlet op til søs og sejlet til England. 200 blev taget af tyskerne eller af de danske myndigheder, der udleverede dem til tyskerne. Ca. 500 druknede i havet. 1026 fra RAF og 134 fra USA blev fundet og begravet på dansk territorium af danskere eller tyskere med eller uden ceremoni. De amerikanske grave blev senere flyttet til USA.

Fra flyvestation Little Staughton, der blev oprettet i april 1942 og først blev anvendt som udgangspunkt for bombefly fra april 1944, var der et tab på 34 Lancasters og 23 Mosquitos i løbet af dette sidste krigsår.

Der var i gennemsnit på alle togter et tab på 5-6%, og enhver kan regne ud, at mange flyvere ikke ville overleve hele krigen igennem. I Royal Air Force skulle flyverne fortsætte, indtil de havde været med på 30 togter. Kun 35% overlevede og skulle efter et halvt år som instruktører med på endnu 20 togter. Overlevede de dette, kunne de melde sig frivilligt til at flyve videre eller blive instruktører igen og måske stige i graderne.

De amerikanske flyvere, der overlevede 25 togter, blev sendt tilbage til staterne. Omkring 54.000 RAF flyvere og omkring 43.000 flyvere fra USA omkom. Det var mest de nye og uerfarne besætninger, der gik tabt. Havde man først overlevet 15 togter, så fremtiden lidt lysere ud. USA gik ind i krigen i 1941 og tog for alvor fat på bombningerne i 1943.

Lancasteren havde 7 besætningsmedlemmer ombord og er beskrevet som det bedste bombefly under anden verdenskrig. Det kunne løfte mest og flyve længst. Der fandtes flere lancastermodeller og godt 7.000 blev produceret under krigen – halvdelen gik tabt.

Little Staughton luftbase.

Vingefang 31 meter, længde godt 21 meter og højde 6 meter. 8 maskinkanoner. Egenvægt 17 tons. Normal lastet 31 tons. Sædvanlig bombelast 6-7 tons. 4 Rolls-Royce Merlin 12 cylindrede motorer med hver 1480 hp. Topfart 462 km/timen. Rækkevidde fuldt lastet 2.700 kilometer.

I løbet af krigen kom tusinder af allierede krigsfly hen over Danmark, enten med direkte hjælp til den danske modstandsbevægelse eller på vej til bombemål her i Danmark eller i fjendtlige områder. De repræsenterede mange nationaliteter: Polen, New Zealand, Australien, De Forenede Stater, Canada, Storbritanien og må aldrig glemmes.

Erik Michael Andersen
Bopæl i Næstved. Født og opvokset i Vorupør og tager derop, så snart lejlighed byder sig i forbindelse med ferie og familiesammenkomster. Hele forfatterens slægt er fra Vorupør.

